

ПЕШТАНСКО-БУДИМСКІЙ

СКОРОПОТЕЧА.

(Союзієт.)

ПЕШТА.

Неделя

19. Марта 1844

Год. III.

ЗВЕЗДИ ДАНИЦЫ.

Ой Данице! звездо мила,
Был' ты тако добра была;
Да кроль пенцерь овай малый,
Ди м' в даню Драге станъ,
Ты просветлишь и погледишъ.
Крепн ли в сладкій санъ?

Ели будна, Анђо малый,
Ты се онда съ ньоме шали, —
Ако спава Драга моя —
— Любити се ніе грехъ! —
Излюби юй уста мала,
Коя с' сладча него медъ.

Целе ноћи кодъ нѣ буди,
Чувай да се не пробуди. —
Бръ, отвори л' она очи,
Пропала си онда ты;
Губи ће се светлость твоя
Поредъ веће светлости.

Б. Ае.

ПЕДАГОГІЧЕСКІЙ МІГЪ.

Главно правило воспитанія есте то, да се дѣцы времена дѣде, да сама себе изображаваю. Найболѣ є, што се чинити може, да се ныюва природна склонность поиграва, подстрекава и побујуе съ тиме, да ћеду они сирѣчъ поредъ ныюве вольне ради временомъ изрядни и славни мужеви

быти, да ћеду свою срећу гдје годъ дођу наћи, да ћеду свагди и отъ свакога радо и съ почитаніемъ пріимлѣни быти. — Свака природность, да бы се увеличала и постояномъ прибыла, мора слободно одухновеніе имати. Безъ сумнѣ да матерія за то нуждна мора у подречльи силама налазити се, коју єданъ добаръ, искусанъ и вештъ воспитатель треба да испыта, и добро ю познавши да въ свакой изрядности и отличију воздѣлава. Свакій пуноснажный духъ баца юшть у дѣтинству, премда у тамности и непоредку, отъ себе свое светле зраке. А лцибаде є юшть као играоћесе дѣте предъ кола и волове на путъ стаяо, и Терача приморава да стане; Сципіо у младомъ вояку упознао є будућегъ Маріа. Една єдина помысао, коя, премда юшть недозрела; изъ оштрогъ и дубокогъ чувствованія или изъ многостручногъ разсужденія само за єдно дѣло произилази, есть сретно предзначение; јръ є тамо брзина понятіја, дуговремено запамтеније и крѣпка срдчаность. Све, што се годъ у младе душе съ натегомъ безъ собственне нынине желѣ, любови и волѣ улива, не быва постоянно, и брзо изъ главе и памети изчезава: паљъ тако цѣла училиштна ученость и мука остає суетна. Све оно, отъ чега, неможе дѣте са своимъ мыслима поняти, да ће какову цѣљу докучити, и да ће му на собственну нѣгову ползу и удоволствије служити, тако лако изъ нѣгове главе излеће, као да ніе никадъ ни учio. Токова є природа кодъ земны ра-

КЪ ПОВѢСТИ ХВАТАНИЯ ХАРИНГІЙ

Ако повѣсть търговине и морепловства кодъ нови народи промотримо, то ћемо начи, да су Рыбари Фландрийски, Сееландски, Холландски и Фрізландски приключивши се лаганымъ отъ Шоттічески приморя отискиваюћимсе лађицама, текъ отъ почетка деветнаестогъ столѣтія у ловъ харингій излизти почели. Напредованѣ ове полезне Индустріе было в дуже време опустошенија Норманна предупређено; но кадъ су се сѣверни Варвари у Нормандіи населили, и тиме моря мирна и сигурна постала, то оночть слободни Флемічески Рыбари дальња своя ради харингій пловеня предузму. Велика множина харингій, кло они сваке године кући донашају, наскоро имъ нызову земљу облагоспѣши, и у много болѣ становѣ доведе. Ова нырова рыба продаваласе у свимъ Нідерландскимъ предѣлама, као и у Шигардіј до самогъ Ісла де Франс. Такођеръ види се, да су Фландри, Холланди и Сееланди јоштъ 1320 године съ харингомъ велику и надалекопространу терговину водили.

Године 1397 тако је много харинге хватано, да се већ нје знало, шта да се съ нњомъ започне. Исте ове године живио је у Бирфліту јданъ млади Рыбаръ пунъ сердчаности и отважности, кои видећи да нѣгово свакогодишиње приуговлене и прискорблjenе само за кратко време трае, пакъ наскоро изчезне, заключи даље, да бы већу хасну имати могао, свою харингу, коју је иначе онуда євтино продавао, у странне земље каквимъ тымъ начиномъ преносити и тамо продавати. — Тако онъ о овоме дуже време мыслећи и покушенија чинећи, найпослѣ изнађе јданъ начинъ, како съ харингомъ сбогъ веће свое хасне да поступа, коме поступку мы се данасъ већ више не дивимо, јербо намъ се као простъ и познать врло лагкъ быти чини. Но будући да Вільхелмъ Байкелсъ о дѣјствију свогъ намышленогъ поступка јоштъ нје био осигуранъ, то га нје хотѣо пре никому сообщити, даље га самъ ма и са штетомъ својомъ не искуси. Тако, кадъ су нѣгови пріятельи и другови хитили, да свое 1397. године по-

стѣніја, такова је и кодъ човека. Много природе и мало книга, више искуства него учена произвело је у правомъ смислу славне и изрядне мужеве у свакомъ чину и станију. Дѣте найпре мора ону земљу, где се родило, као и произраштеніја, животину и люде учити познати, пакъ онда странне земље и друге тамо находите се нуждне ствари; иначе бы ће изъ нѣга папагай.

ПУСТОСЛОВЪ и СОКРАТЪ.

Пустословъ. Охъ! одвећи се радуемъ што самъ имао ту срећу съ Господиномъ упознатисе. По имену, и разсејаномъ похвале пуномъ гласу, отдавно познаемъ Господина; но лично никадъ ни самъ досадъ имао срећу Господина видити. Одъ неколико мои добры пріятеля, кои су кодъ Господина Ученици были, чуо самъ да је Господинъ врлостанъ и ученъ човекъ, съ тимъ више садъ радуемсес, да самъ имао срећу то и искусти: — а међутимъ и замолити могу Господина, да ако времена имаю, и мене у число свои ученика причисле, опредѣлиши ми часове у Краснорѣчију. Ела ћете учинити Господине? А я ћу вамъ, што захтевате, свесрдно платити.

Сократъ. То све може быти.

Пустословъ. Зато се особито радуемъ. Надамъ се, да ћеду Господинъ самномъ задовољни быти; само изволите Господине опредѣлити, колико да вамъ плаћамъ на месецъ, ако ћете се самномъ свакій данъ по јданъ часъ бавити.

Сократъ. Двапутъ онолико, колико други.

Пустословъ. (Удивљенъ гледећи Сократа) — — — Како, како! двапутъ онолико, колко други? И зашто Господинъ одъ мене захтевају двостручну плату?

Сократъ. Ђръ Господина не само краснорѣчивъ быти, него и ћутати треба учити.

превео

(Млад — — — ињ.)

хватане харинге продајомъ распачају, онъ је свое све више умножавао, ма да је већ и премного имао: пакъ се свакому изясњава, да онъ намѣрава једно покушенje съ харингама за свеобиште добро учинити, и да ће онъ текъ после три месеца хватана своју рибу продавати, пакъ ако му нѣгово предпрјатје сретно за рукомъ изыђе, тоједу сви нѣгови Земљаци за дойућу годину таково једно откровенje искусити, кое ће је свагда богате учинити моћи. Ово нѣгово дерзновено предпрјатје побуди кодъ свио Нидерландски Примораца велико любопытство. Они, кои Вілхелма Байкела познаваху, много су се отъ нѣгове вештине и способности надали. Многи су га напротивъ за ово нѣгово предпрјатје изсмѣјавали; и мысли, да ће онъ свою покварену рибу опетъ наскоро морю повратити морати. А једни су га опетъ жалили, што онъ у време ма и јевтина пазара, кадъ бы коју крајџарицу заслужити могао, свою рибу у буренџета да се квари слаже. Но Байкел се није дао отъ овогъ свогъ посла отвратити: већ после три месеца, како су харингу престали хватати, и како је ни су за јело имали, отвори онъ свое магазе, у коима се све у најбољемъ стану налазаше. Онъ даје отнети свакој у Біирфліту породици по једну своимъ начиномъ у цѣlosti сачувану харингу. Ово, све ныи у велико удивљење и радость приведе. Харинге су биле особитогъ и изрядногъ вкуса. Сви су Рибари дојазили, да поздраве Байкелсову срећу, и да се съ ныме рукую, говорећи му: „Ако твоја речь одржишъ, то ће моји сви мы брати быти, и сви ћемо теби једноме за наше богатство дужни быти благодарити.“

(конаци слѣдује.)

ВѢСТИ.

Пешта. Мађарске Новине „Хирлапъ“ приликомъ, кадъ су у понедељакъ у Будиму два споменутн Муратиеви убице вешани, праведно негодује о явнимъ губиљштама, или више лютисе на безобразна пријому догађају къ соблазни за свакогъ добромыслите-

ља служећа учинїна злоупотребленїја. — Онъ починѣ овако; Мы нећемо ништа да говоримо о непрегледаномъ множству света, кои се къ овомъ жалостномъ позоришту као ради удовольствїа тискајући се прибрао ће, јербо мы знамо да народъ отъ тога отврагати се и одустати неће, докъ се годъ явно вешати буде; али мы неможемо прећутити онай безобразлукъ, кои в Полиција терпѣливо гледајући подносила, да се на губиљшту — кое је кодъ насъ отъ нѣкогъ времена већ као у моду ушло — чатрље праве, и текъ нѣколико коракљаја отъ вешала за жељно в прекомѣрно пиршество шатра резапинѣ, заиста једно средство, кое не бы ни самъ Међисто (Ђаво) болѣ изабрати могао, да се светъ ближе къ вешалама примами, — и да се све то тако безъ сваке сметић и предупређења чинити допушта, мора се занста Полиција за порокъ приписати. У прочемъ, како је за благонолучје човеческогъ рода овай отъ многи за необходимо нуждњи изјасненїй погубленїј начинт, као да многе застрашивше отъ умышлениногъ имъ злочинја очира, пробитачанъ; и о томе смо се лепо освѣдочили. Тако су се три Крадљивца у истый мањъ, кадъ су на смртъ осуђени злочинцы вешани, ухватали, гдји слободно безъ свакогъ страха и устручавани опетъ свой посао извершую, кои, премда су предъ собомъ спасителни и отъ злочинја отвраћајући овай овы тако грозно накаженика примѣръ съ отворенимъ очима гледали, то су ипакъ са своимъ рукама по туђимъ жеповима врвали и пословали. — Наравно да су за ове многи наметни и правдолубећи люди рекли: требало бы таки и ныи обесити; али у ствари ништа имъ нје поможено.

Истый данъ у вече јошти су два човека у Будиму по несрѣти свой животъ изгубили. У Рацкой вароши у подруму Майерфла Гражданина Будимскогъ налазише једна превелика мраморна отъ 3000 акова каце, која се, кадъ се изъ ње вино у другу бурадъ преточило, сумпорисала (сумпоромъ загасивала). Винцилръ мыслећи, да је сага отъ фунте сумиора већъ разсулаше и уталожила, спустише нагло безъ свакогъ покушења у кацу, и одма сумпоромъ задануть падне на дно каце. Два помоћника изванъ каце бывша садъ непазљиво похіте му у помоћ; но и они задајомъ сумпорне саге обузети такођеръ гадну на дно каце. Отъ ныи тронце дакле само је послѣдњи у животъ повраћенъ, а другу двоицу мртве су изъ каце извадили.

ПРОЖДЕРЛЬИВА ПОРОДИЦА.

Еданъ разглашеный прождерльивацъ, Йосифъ Колникеръ, изъ Пассауа, быво више отъ шесть стопа высокъ, и одвећь якъ и коштунавъ. Нѣгова баба и мати быле су многождерлице, и послѣдна в отъ глади побѣснила, пакъ у своїй бѣсної роди овога Йосифа. Већь у трећој своїй години почнило в онъ отъ превелике глади каменѣ прогутавати; кадъ в већи и старіи быво, то му обычна ела нимало ни су могла са своимъ вкусомъ и са својомъ ситостю удовлетворити, ма да ји је колико му драто јо. Онъ отиде у војску, изъ кое га сбогъ непрестаногъ и прекомѣрногъ нѣговотъ аппетита наскоро избршу и отпусте. Едануть кадъ в онъ у Амстердамъ путовао, понео в са собомъ две центе каменя, јербо се тамо, као што в онъ дочуо быво, мало каменя налазило. Онъ говораше, да у сва ела мора каменѣ мѣшати, јербо се иначе никакда наситити не може; онъ је могао и по осамъ дана о самомъ каменю живити; но онда је таковий аппетитъ къ јелу добыјао, да Боже га сохрани, кадъ бы у коју кућу на обѣдъ дошао. Између прочегъ, јо в онъ и отъ шешира длаке, и све, што в годь предъ нѣга донашано, само штокфишъ и сыръ ніје мого да терпи. У Дрезду поео в онъ једанпутъ за два сата једно печено тело и једно кувано, и попио дванаестъ мостова вина; а у Браунштайгу поручao в најданпутъ 25 футит меса и 20. бутеля вина за седамъ сатиј. Што се тиче піїха, онъ ніје био башъ делікатанъ; нѣму је било свејдно, било оно вино, вода, пиво или ракија. Онъ никада свогъ живота ніје био болестанъ, нити се када год на желудацъ, да габоли, потужјо, и умрео в 1771 године у Јефелду отъ удара (шлага). Када је онъ пре једногъ вечера у ово мѣсто дошао, весма се обрадовао био кадъ в видјо, да је было много каменя препралвено

СМѢСИЦЕ.

Године 1342 ископано је изъ Чески Рудокопія злата у вредности 1487 фор. и 36. кр., сребра у

вредности 551,269 фор. и 32. кр., цинка у вредности 40,454 фор. и 20 кр., бакара у вредности 1077. фор. и 22 кр.; блаја у вредности 246,401 фор. и 45. кр. кобалта у вредности 1. фор. сумпора у вредности 33,760 фор. и 38 кр., стипсе у вредности 56,478 фор. гвожђа у вредности 1,392,476 фор. и 21. кр., арсеніка у вредности 7,985 фор. и 20 кр., вітріолска камена у вредности 94,970 фор. и 12. кр., гвозденогъ вітріола у вредности 56,304 фор. и 27 кр., бакарногъ вітріола у вредности 63,907 фор. и 30 кр., графіта у вредности 50,927 фор. и 25 кр. и каменогъ угља у вредности 563,618 фор. и 30 кр. свега дакле 3, 171.724. фор.

Нѣка глупа Дама дошавши у еданъ дуђянъ запита, пошто је рифт одъ овогъ самота? „Седамъ форинтій, добые отговоръ. Шта! седамасть форинтій? рекне Дама; а, та то је много, тринасть дају вамъ — „Седамъ форинтій,“ повтори Терговацъ већма по-викавши. — Седамъ! а неможе быти за петъ?

Законоиздавателство Јужнокаролінско издало је једанъ законный Членъ, по коме Судіе само до 65. година старости свое при каковомъ инбудъ Суду службу свою явно отправљати могу.

На огњишту ињкогъ Штадлінта у Сомерсету у Енглезкој и данъ данасъ гори ватра, коју је ињкій исте куће и породице прадѣда јоштъ 1672 — године наложјо.

Изъ Стемнице у Румеліји отъ 8. Фебруаріа Липске Новине явљају; да в тамо 7. истогъ месеца изјутра рано крвава киша скоро четверть часа дуго падала.

Станѣ Дунава у Пешти.

29. Марта п. р. 7'. 2." 6."

30 Марта 8' 7." 0."

Скоротечна излази у седмицы 2 путъ, Четверскомъ и Недельномъ; цена му је како за овданић тако и за странине Предчисленике за поль године 4 фор. у сребру. Предчислитисе може на свакој ц. кр. Пошти, и у Пешти кодъ Извдавателя, у Ведемской улицы (Waffei Gasse № 349.)

Извдаватель Димитрій Јовановићъ.

У ПЕШТИ словеса Баймеловыиъ.